

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuißimiè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1634

Sectio Nona. De Appendicibus Breuiarij.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40244

SECTIO NONA.

De Appendicibus Breuiarij.

IN fine Breuiarij addita sunt quædam, quæ dici possunt Appendices; quia non sunt partes Horarum Canoniarum, nec ad eas nisi remotè pertinent: de quibus, ordine Breuiarij seruato, nunc restat dicendum.

SECTIONIS NONÆ CAPITA VI.

1 De Officio paruo beatae Virginis Mariæ.	4 De Psalmis Penitentialibus.
2 De Officio Defunctorum.	5 De Ordine Commendationis animæ.
3 De Psalmis Gradualibus.	6 De Benedictione mensæ & Itinerario Clericorum.

De Officio paruo beatae Virginis Mariæ.

CAPVT I.

APetro Damiani Cardinali fuit institutum Officium, quod dicitur paruum beatae Virginis, ante annum 1056. ait Baronijs eodem anno in *Annalibus*: vel restitutum, vt scribunt in *Vita eiusdem Petri* Flaminij & Fortunatus, quæ habetur initio Operum eiusdem; Gregorio VII. iubente, vt addit Hieron. Rubeus in *Hist. Rauennat.* quod puto verius; quia Paulus Diaconus in *Expositione Regulae sancti Benedicti, quæ habetur M.S. in Bibliotheca Aniciana Collegij S. Gregorij de Vrbe*, scribit, quòd Gregorius III. & Zacharias, Summi Pontifices, qui vixere ante annum 752. præceperunt Cassinensi Congregationi, vt omni tempore vnâ

cum Officio diuino recitarent etiam Officium B. Virginis; ergo antiquiorem habet auctorem. Decreto deinde Urbani II. in Concilio Claramont. anno 1096. mense Nouembri, recitari ab omnibus Ecclesiasticis quotidie iussum est, vt notat Radul. *Propos.* 20. Consuetudo tamen hæc, seu lex, fortasse non fuit vbique recepta; quæ paulatim in communem vsum abiit: unde Summistæ omnes dicunt, vsu tantum vim legis habente, non Iure scripto illud recitari; quod notat Azor. *par. 1. lib. 10. cap. 16.*

2 Extra Chorum nunc temporis nemo tenetur hoc Officium recitare, contra Nauar. *de Orat. cap. 10. num. 3.* qui tamen *Miscell.* 77. mutauit sententiam, ob Bullam Pij V. qui in Bulla edita pro Breuiario tollit omnem obligationem recitandi hoc Officium extra Chorum.

3 Pensionarij extra Chorum tenentur ad recitationem quotidianam huius Officij, sub pœna restitutionis fructuum pensionis ad ratam, ea ratione, quam attulimus supra in restitutione fructuum beneficij *Section. 1. cap. 6. num. 2. pagina 11.* vt patet in Bulla Pij V. hac de re edita: *Ex proximo Lateranensi.*

4 Quod si Pensionarij recitent Horas Canonicas maiores ratione Ordinis sacri, vel Beneficij, tunc eximuntur ab onere recitandi huius Officij parui; imò verò etiam, si ex pietate tantùm recitent Officium maius: quod docent communiter Doctores. Vide Azor. *loco citat. cap. 4. quæst. 3.*

5 In Choro, si adest consuetudo recitandi hoc Officium, obligat adhuc; cum Pius V. eamdem potius confirmauerit in Bulla Breuiarij: non tamen Canonicus extra Chorum tenetur ad illud recitandum, vt docet Azor. *loco cit. cap. 16.* si vtatur Breuiario Pij V.

6 Imò sacra Rituum Congregatio die prima Septemb. anno 1607. decreuit, seruandam esse quoque eam consuetudinem, qua recitatur in Choro hoc Officium in Semiduplicibus, & Dominicis, non obstante Rubrica Breuiarij, de qua mox dicemus; quia nimirum Pius V. in Bulla Breuiarij habet hæc verba: *Sine præiudicio sanctæ consuetudinis illarum Ecclesiarum, in quibus Officium paruum B. Virginis in Choro dici consueuerat; ita vt in prædictis Ecclesijs seruetur ipsa laudabilis consuetudo celebrandi more solito prædictum Officium.* More, ait, solito; ergo & in Dominicis, & in Semiduplicibus, si adest consuetudo. Tandem Urbanus VIII. de consilio sacre Rituum Congregationis decre-

uit 2. Ianuarij 1627. etiam mutato proprio Breuiario, & Romano acceptato, adhuc eos teneri ad quotidianam Officij beate Virginis recitationem, qui antea ex consuetudine tenebantur: & Decretum fuit impressum Romæ, instante Abbate Ripolensis Monasterij in Catalonia.

7 Quando verò sit aliàs dicendum in Choro, explicatur in Rubricis Breuiarij circa finem eiusdem: nam omittitur, quando sit Officium nouem Lectionum (excepta consuetudine numero præcedenti allegata) & hac de causa, quod doleo, in multis Ecclesijs Festa plura nouem Lectionum introducta sunt, Regularibus quoque eadem celebrantibus, vt relegatur à Choro Officium paruum B. Virginis. Ipsi uiderint.

8 Non item dicitur in Vigilia Natiuitatis Domini; quod etiam notari reperitur in Breu. M. S. nec in Festis maioris Hebdomadæ, vt vni Christo vacemus. aliàs autem in Breuiar. M. S. & 1550. triduum tantùm vltimum maioris Hebdomadæ excipiebatur in recitatione huius Officij: nec infra Octauas Paschæ, quod & tradit Radulph. *Propos. 20.* propter temporis, inquit, incongruentiam: nec infra Octauas Pentecostes, vt in Breuiar. M. S. & 1550. nec in Sabbatis, quando sit Officium de beata Maria; ne bis, ait Radulph. videatur dici idem Officium. Quibus diebus omittitur à primis Vesperis, & in Vigilia Natiuitatis à Martutino, vt in Breu. etiam M. S. & 1550. antea recitabatur in Choro, etiam in Festis Duplicibus maioribus, vt testantur Breuiaria prædicta M. S. & 1550. non puto tamen vbique; quia adhuc seruaretur hic ritus, ob ea que diximus *num. 6.*

9 De modo illud recitandi tum in Choro, tum extra Chorum nunc dicamus. Nam septem Horas habet, & Horæ easdem partes, quas in Horis Canonicis enumerauimus; vt in numero earum septenario easdem causas mediteris erga B. Virginem, quas erga Deum significauimus in Horis Canonicis *Sect. 1. cap. 3. num. 5. & 6. pag. 21.*

10 Concordant hæ Horæ cum antiquis, vt satis indicat Radulph. *loco citato*, & cum Breuiar. M. S. exceptis his quæ sequuntur. Nam in Breu. 1550. additur Hymno, *Memento salutis auctoris* (qui est de Hymno ad Vesperas Natiuitatis Domini) sequens alter Versus, *Maria mater gratia*; qui olim erat vltimus Hymni, *O gloriosa*, ex Michaële Timotheo *de Hymnis lib. 4. Hymn. 32.* Ante secundam Lectionem addidere Benedictionem, quæ in M. S. non erat: mutata est tamen à Pio V. in eam quæ nunc legitur. Ad Horas omnes fiebat commemoratio Apostolorum, & omnium Sanctorum, quæ hodie fit ad Vesperas & Laudes tantum. Extat Bulla Pij V. anno 1575. qua prohibentur Officia beatæ Virginis vulgari sermone edita; & approbatur quod hodie habetur, additis alijs quæ in eodem Officio leguntur.

11 Quadruplex item mutatio huius Officij indicatur à Radulpho *loco citato*, & habetur in Breuiar. M. S. & 1550. in Aduentu, post Natiuitatem, tempore Paschali, & reliquo anni tempore; & congruit varietati temporum. Tempore Passionis nulla fit detractio, sed dicitur *Gloria Patri* in Inuitatorio, & *ps. 3.* vt in Festis Sanctorum. Tempore Paschali dicuntur in Nocturnis Antiphonæ, vt aliàs, quia non est

Officium de Festo. An verò addendum sit *Alleluia* Inuitatorio, Antiphonis, Responsorijs, &c. dubitauere non pauci. Ex vna parte negant, ad distinctionem Horarum maiorum Canonicarum; & quia Rubrica hæc de re in loco proprio Breuiarij non habetur: ex altera affirmant, & videtur haberi satis in Officio simili beatæ Mariæ in Sabbato. Neque minùs resonare debet *Alleluia* in Officio paruo beatæ Virginis, quàm in Officio Christi, qui suæ Resurrectionis prima Mariæ gaudia & maiora dedit. Nihilominùs tamen non est addendum *Alleluia*, ex Decreto sacre Rituum Congregationis 28. Martij 1626. Mutatur etiam in Nocturno Antiphona *Post partum* in *Angelus Domini* tempore Aduentus, & in Officio Annuntiationis & Conceptionis beatæ Virginis, quia propriè & principaliter representant tempus ante Natiuitatem Christi, & mysterium Incarnationis; quod sonat Antiphona *Angelus Domini*.

12 Si contingat transferri Festum Purificationis ob Dominicam priuilegiatam, seu aliam ob causam; eo casu transfertur etiam mutatio Officij, quam suprà significauimus. quod expressè dicitur in Breuiario 1550. sed extra Chorum mutatur die 3. Februarij; quia in hoc casu attenditur Festum, non Officium Chori.

13 In Choro dicitur hoc modo. Præponitur Officio diei in Matutinis & Vesperis, in alijs Horis postponitur. Docet idem Radulph. *loco cit.* ex vsu Romano; secundum vsum, inquit, Fratrum Minorum, quorum Breuiaria adhibita sunt, vt aliàs diximus, exclusis alijs à Nicolao III. Habetur etiam hic ritus in Breuiar. M. S. & 1550. Ratio esse potest, quia diuiditur Officium

in antemeridianum & pomeridianum. Vtramque verò, auspice B. Virgine, inchoari debet, præmissis eiusdem Horis paruis, Matutino & Vesperis maioribus, de Officio diei: & eo casu omittitur *Ÿ*. in fine, *Fidelium anime*. Reliquæ Horæ postponuntur, vii minores Horis Canonicis. Prima de beata Virgine dicitur, antequam legatur Martyrologium; quod non est pars Horæ primæ, sed quid superadditum, vt supra docuimus: vnde & à multis legitur extra Chorum in loco Capituli.

14 Extra Chorum dicitur pro oportunitate temporis. Et primò ante quamcumque Horam dici debet Salutatio Angelica, vt in Breuiario 1550. præscribitur, & Durand. docet *lib. 5. cap. 2.* tum in fine vltimæ Horæ, si plures simul recitentur, vt Durand. *ibidem*.

15 Diuidi quoque potest in priuata recitatione, ex causa, Matutinum à Laudibus, dicta in fine Salutatione Angelica, & eadem repetita ante Laudes; vt in simili casu diximus de Horis Canonicis cum Nauarro *suprà Sect. 4. cap. 2. num. 3. & 4. pag. 52.*

16 Proposita est Indulgentia centum dierum recitantibus dictum Officium iuxta Rubricas Breuiarij à Pio V. in *Bulla eiusdem Breuiarij*.

De Officio Defunctorum.

CAP. II.

Officium Defunctorum dictum est Agenda à Walafrido *cap. 25.* & à Durand. *lib. 7. cap. 35.* quia agere significat celebrare. item Exequiæ, ab August. *lib. de Cura pro mortuis*: non quia extra alia sequuntur, vt quidam definiere; sed quia, ex Durand. *ibid.* extra viuos mor-

tui sepeliuntur, & extra Horas Canonicas hoc Officium proprios habet ritus. Donatus definit Exequias, quia mortuus præibat, ceteri sequebantur in funere. Cùm autem hodie in funere præcedat Clerus cadaver mortui, dicere possumus, nos mortuum sequi, quia obiit ille prius. Exequias explicat ab executione dictas Mutius Capucinus *de Offic. mort. cap. 6.* quia, inquit, executioni mandanda est Defunctorum voluntas.

2 De hoc Officio habetur Canon *Extra. de Celebratione Missar. cap. Cùm cantatur.* ab Apostolis ortum habet, ex Dion. *de Ecclesiast. Hierarch. cap. 7.* ab Origene auctum fuisse dicitur, teste Augustino *in lib. Enchirid.* & Isidoro *de Officijs Ecclesiasticis.* S. Augustino tamquam auctori tribuit Iacobus de Valentia *in Exposit. Hymni Te Deum.* Auctor ligni vitæ *lib. 5.* auctorem huius Officij facit Amalariu *cap. 79 de Ordine Antiphon.* indicat, se collegisse ex Romano & Metensi Antiphonarijs ea quæ recta sibi visa sunt de ordine sepultura. Responsoria composuit Mauritius Episcopus Parisiensis, qui obiit anno 1196. teste sancto Antonino citato à Demochare *Tom. 2. de Sacrificio Missæ cap. 18.* Orationes, *Deus qui inter Apostolicos,* & *Fidelium,* habentur in Sacramentario Gregoriano. Pius V. addidit Orationes tres, nimirum pro die Depositionis Defuncti, Anniuersario, patre & matre Sacerdotis, vel recitantium eandem Orationem, non cuiuscumque; in quo non pauci errant: & tamen Oratio ipsa indicat, de patre & matre recitantis tantum ibi fieri commemorationem, non aliorum. Oratio *Absolue* est in Sacramentario Gregoriano. Clemens VIII. addidit alias

alias duas pro Defuncto & Defuncta, quæ erant necessariæ pro vario Defunctorum ritu: quarum prima, *Inclina*, legitur in Sacramentario citato; reliquæ sunt posteriores Sacramentario. in reliquis nulla est mutatio. Idem est Officium apud Radulph. *loco cit.* & in Breu. M.S. & in ed. No 1550. Conclusiones Orationum in Breuiario diuersæ sunt à conclusionibus in Officio Defunctorum Ritualis Romani, in quo semper dicitur, *Per Christum Dominum nostrum*, sed in Breuiario datur ritus Officij in ordine ad Officium die diuinum; in quo ea est conclusio, *Per Dominum nostrum Iesum Christum*, &c. in Rituali verò traditur Officij ritus in ordine ad exequias, in quibus vnica est conclusio, *Per Christum Dominum nostrum*, & hac ratione non pugnant inuicem Breuiarium & Rituale Romanum.

3 Inchoationes & expletiones huius Officij non fiunt vt in Horis Canonicis, ad trisuitam significandam, ex *Walafr. cap. 25. de Eccles. Obseru.* & simili modo, ait *Alcuinus cap. penult.* celebramus hæc Officia, quo celebrantur in ijs diebus quibus Christus descendit ad inferna. Matutinum dicuntur Vigiliæ ab *Alcuino de Exeq. mort.* in quo Inuitatorium dicitur vt in propria Rubrica, nempe in die Commemorationis omnium fidelium Defunctorum, & in die depositionis seu obitus Defuncti, etiamsi vnum tantum dicatur Nocturnum, vt habetur in Rituali Romano: Itemque in die depositionis tertio, septimo, trigésimo, & Anniuersario; & regulariter, quando tres Nocturni dicuntur, etiam ex *Durando lib. 5. cap. 3.* quia ad solemnius Officium inuitandi sunt plures. Per annum autem omittitur, quia in hoc

Officio exequias Christi in Parasceue fieri solitas imitatur, *Duran. ibidem.* Nocturni verò tres dicuntur in crastino Omnium Sanctorum, vt in prædicto Breu. M.S. & apud Radul. & in depositione Defuncti, nisi aliud impediatur, ex Rituali Romano Pauli V. duplicatis Antiphonis. In quibus Nocturnis, ex *Alcuino*, significantur illa Officia nocturnaliter, quæ in morte Domini celebrantur. In ferialibus autem tres Lectiones cum tribus Psalmis, seu vno Nocturno, & Laudibus, ad representandum, ex eodem *Alcuino*, triduanam Christi sepulturam. Et ideò neque ad Lectiones datur benedictio, neque in fine dicitur *Tu autem*, sicut nec in triduo mortis Christi, *Durand. lib. 5. cap. 2.* Antiphona nona, *Situit anima mea ad Deum viuum*, ita legenda est, licet in Psalmo dicatur, *ad Deum fontem* (non fontem) *vinum*: & habes exempla in Breuiario Antiphonarum, quæ paululum discordant à Versu Psalmorum, quorum sunt Antiphonæ, vt in 2. Antiphona 1. Nocturni Dominicæ. In fine Vesperarum & Laudum dicuntur preces semper genibus flexis, etiam quando omittuntur Psalmi. Episcopis autem in *Carim. Epis. lib. 2. cap. 10.* pro eorum dignitate præscribitur, vt stantes dicant Preces: quod non debet esse commune reliquo Clero. Dicitur *Pater noster*, *Et ne nos*, alta voce, quod in M.S. Breuiar. traditur. in Breuiar. 1550. malè negatur. Quem ritum in Vesperis restituit *Pius*; & in Laudibus explicauit magis *Clemens VIII.* Versus autem frequentissimus, *Requiem aternam*, &c. habetur in Sacramentario Gregoriano: qui diuiditur in fine Psalmorum, & in Precibus; licet in Responsorijs sit vnus Versus, contra *P. Ruiz*, vt sit

loco *Gloria Patri*, &c. in fine Psalmorum. Auctores facit Apostolos huius Versus Michaël Timoth. in *quest.* 300. *quest.* 17. Psalmi verò in fine Vesperarum & Laudum non dicuntur in Commemoratione omnium Defunctorum, neque in depositione Defuncti, si tres Nocturni dicantur, ex Rituali Romano Pauli V. neque in Officio Duplici, pari ratione. Contraria enim est ratio illorum, ac noni *Be.* longioris, *Liberis me*; quod non modò dicitur in prædicta Commemoratione, sed etiã quãdòcumq; dicuntur nouem Lectiones: quare omittuntur illi Psalmi, quando dicitur hoc Responsorium. Versus qui dicuntur post Psalmum, si pro vno sit Officiũ, dicuntur in numero singulari, sicut & Oratio sequens: reliqua in toto Officio non mutantur, neque Versus post Orationem; quod in Rituali Rom. habetur.

4. Orationes tres dicuntur sub vna conclusione diuerso modo ac in Missa; in qua prima Oratio concluditur, & duæ aliæ per modum commemorationis adduntur. Sed in Officio commemorationes non sunt, cum Antiphonas & Versus non habeant; & idè vnus Orationis rationem habent, ad quam totum Officiũ ordinatur. Oratio *Fidelium* si sola dicitur, habet conclusionem valde propriam; si cum prioribus duabus, habet breuiorem, & communem tribus, quæ diriguntur ad Deum conditorem & redemptorem, diuersam à conclusione quæ habetur in Missa, Maioribus ita volentibus, qui diuersimodam conclusionem assignauerunt in Missali, Breuiario, & Rituali. Versus *Requiescant in pace* dicitur in fine, omnibus surgentibus, tam in Vesperis quàm in Laudibus, eo modo quo diximus de *Be-*

nedicamus Domino Sect. 5. cap. 17. num. 8. pag. 96. nisi consuetudo sit alia.

5. Quæritur: An, quando Vesperæ Defunctorum & Matutinum dicuntur separatim ab Horis Canonicis, siue in Choro, siue extra Chorum, præmittenda sit secretò Oratio Dominica? Hoc obseruat Cappella Papalis in Festo Omnium Sanctorum, in quo, omissis secundis Vesperis de Festo, ne Vesperæ Defunctorum inchoentur ex abrupto, recitatur prius Oratio Dominica: quæ item reperitur ante Matutinum, quod notat Christophorus Marcellus in *Carim. Pap. lib. 2. Sect. 2. cap. 24. & 25.* & exemplo Cappellæ idem præscribitur in *Cerimon. Episcop. lib. 2. cap. 10.* etiam si Vesperæ Defunctorum iungantur Vesperis de Festo. Certè Rituale Romanum non præscribit Orationem Dominicam, licet agat de Officio separatim dicendo ab Horis Canonicis: quare placet non dici regulariter. Illud quoque est notandum, quòd si aliquando diuidatur Matutinum hoc à Laudibus, eo casu in fine Matutini dicuntur Preces sine Psalmo cum Oratione, seu Orationibus, vt congruo fine terminetur.

6. Adhuc quæritur: An Vesperæ dicendæ sint ante Matutinum, quod presente corpore manè cantatur ante Missam, cum ea sint primæ Vesperæ, & tamen manè non est Vesperarum tempus. Respondetur, omittendas esse eas Vesperas, quæ pridie Matutini Officij recitari nequeunt. Nostri igitur Clerici, qui tenentur pro Defuncto ex nostris recitare ter Officiũ Defunctorum, tribus scilicet diebus; si nocte moriatur ille, non tenentur in Choro ad primas Vesperas: alii autem reci-

tare debent coniunctas Vesperas diei, si feriales sint, alioquin post Completorium, non habita ratione Officij, sed Suffragij. Qua ratione, primo die poterunt manè cantare semel Matutinum, & iterùm à prandio post Vesperas 2. Matutinum, & deinceps sequenti die tertium, vt celerius, ille iuuetur. Sed congruentius quolibet die manè cantatur Matutinum tribus dictis diebus: vel ea ratio saltem ineatur, qua Vesperæ nullo modo secundæ (quas non habent Defuncti) videantur esse.

7 Non habent Defuncti secundas Vesperas, ad significandum, quòd hoc Officium finem habebit, quando animæ ab omni pœna liberatæ Deo fruuntur, Belech *cap. 160.* sed, mea sententia, demuntur ad minorem Officij solemnitatem, vt fit in Festo Simplicij.

8 Omititur hoc Officium tempore Paschali, quia, inquit Durand. *lib. 6. cap. 72.* ad Christum solum eo tempore dirigenda est mens: neque interea patiuntur animæ dispendium, quia & beneficia nostra sunt illis communia; & nec expressius memoria pro illis fieri posset, quàm agendo memoriam de morte Christi (nota pro sequenti casu) & eiusdem resurrectione, per quam à pœnis liberari expectant. extra Chorum tamen vtile est ipsa Officia dicere. Hac Durand.

9 Item omititur in Hebdomada maiori, quod à Pio V. fuit statutum: nam apud Durand. *loco citato*, in Breuiar. M.S. & 1550. triduum tantùm vltimum diætæ Hebdomadæ excipiebatur. causam attulimus *num. preced.* Aliam adfert Radulph. *Propos. 20.* ob dierum incongruentiam, sicuti tempore Paschali ob temporis iucunditatem, & hanc intelligo causam. Incongruentiam verò ille non explicat: fortasse,

quia pro Christo solo, non pro alijs, in Hebdomada maiori debemus esse in tristitia summa.

10 Item in Festis nouem Lectionum, quod habet etiam Radulph. *loco citato*, ob dierum aut festiuitatem: in M.S. & 1550. idem præscribitur. Nisi adimplenda sit Defunctorum voluntas, pro qua permittitur separatim dici ab Officio diei à sacra Rituum Congreg. *die 12. Junij 1628.*

11 Dicit verò debet prima die cuiuscumque mensis non impedita Festo nouem Lectionum, & vt ait Alcuinus, in Calendis. Certè, vt quanto cyùs Defunctis suffragemur, & semel saltem in mente omnibus Defunctis communibus Ecclesiæ Suffragijs. Quòd si sola dies vltima mensis sit libera, ea die dicatur; licet in sequenti die rursus pro mense sequenti dicendum foret. quod adnotauimus in Ordine nostro perpetuo Tab. 13. 14. mense Maio.

12 Sed quid, si in Aduentu & Quadragesima dici non queat in mense Decembri, & Martio, in Ferijs secundis, de quo ritu dicemus statim; vtrum ratione mensis erit semel saltem recitandum prima die non impedita Festo nouem Lectionum? Contingit casus in Aduentu, quando Dominica 1. Aduetus occurrit die 29. Nouembris, vt videre est in Tabulis nostris ordinis perpetui Tabula prima, octaua, & alijs. Et in Quadragesima vnicus etiam est casus, quando Feria 4. Cinerum occurrit in die 28. Februarij vt in Tab. 25. eo enim anno Feriæ 2. omnes sunt impeditæ Festis nouem Lectionum. Andreas Castaldus in *suo Cerimon. lib. 3. cap. 7. num. 8.* negat debere dici ea ratione; quia in Quadragesima hoc Officium est annexum onus diei, nempe Feriæ 2. & idem valet in Aduentu: sed

sed ratio non conuincit, quia onus annexum Feriæ secundæ non tollit onus, quod potest esse ratione primæ dici mensis. Vnde accedit in Feriâ secundâ per annum dici Missam pro Defunctis, vt in Rubricis Missalis tit. 5. n. 2. & Feriâ tertiâ, quæ sit prima mensis sequentis, dici Missam quoque pro iisdem ratione Rubricæ num. 1. Ea igitur verba, *Ante Quadragesimam prima die non impedita dicitur Officium Defunctorum;* &, *Ante Aduentum prima die non impedita dicitur Officium Defunctorum,* ita sunt intelligenda, vt intra Quadragesimam & Aduentum nulla habeatur ratio mensis. Et confirmatur ex Rubrica generali Missalis tit. 5. n. 1. cuius verba sunt: *Prima die cuiusque mensis (extra Aduentum & Quadragesimam) dicitur Missa pro Defunctis,* quæ certè respondet Officio Defunctorum. Et ratio est, quia nulla habita ratione mensis, fiunt Suffragia sæpiùs, hoc est, semel in Hebdomada tam Aduentus quàm Quadragesimæ. Si verò aliquo anno (quod rarò contingit) Ferijs secundis omnibus impeditis, non dicatur Officium Defunctorum, parum refert.

13 Dicitur præterea hoc Officium in Ferijs secundis tam Aduentus quàm Quadragesimæ, hoc est, initio Hebdomadæ, vt citius Defunctis suffragemur. Qui ritus præcisè in Feriâ 2. ortum habuit à Monachis Gamungensibus, ex Petro Damiani an. 1056. quod adnotauit etiam Baron. eodem anno: vel dici potest, quia cælum creatum fuit die Lunæ, idèò petit Ecclesia, vt in cælum transferantur animæ de Purgatorio. In Quadragesima verò quotidie recitabatur, ex Radulpho loco citato. Pius autem V. Feriâ 2. contentus, nihil vltra iussit.

14. Quares: Occurrente Vigilia Natiuitatis Domini in Feriâ 2. Hebdomadæ 4. Aduentus, vtrum ea die recitandum sit hoc Officium. In Breu. M. S. & 1550. apertè negatur: quia non debent dici Vesperæ, nisi dicatur etiam Nocturnum cum Laudibus. Nocturnum autem cum locum habeat post Laudes dici, non congruit deinde, vt post Laudum Vigiliæ Officium, quod est Duplex, dicatur Officium Defunctorum; & eò magis, quia est Officium Duplex priuilegiatum, quod excludit omne aliud Duplex. Adde, omitti eodem die Officiū beatæ Virginis paruum; cum tamen agatur eadem die de proximo partu Virginis: quanto magis officium Defunctorum, quod minuit iucunditatem illius Vigiliæ. Denique si concedatur Officium Defunctorum etiam in Missa fiet commemoratio eorumdem; quæ tamen nullam admittit commemorationem, nisi Dominicæ, si in ea occurrit Vigilia: imò & posset celebrari Missa de Requiem in ea Vigilia, à qua excluditur Duplex Festum, & Missa consequenter Defunctorum, quæ prohibetur dici in Festo Duplici. At Castaldus in *Serim. lib. 3. cap. 1. n. 9.* concedit, posse dici Officium Defunctorum in Vigilia Natiuitatis ratione Feriæ 2. tum quia non est impedita Festo nouem Lectionum; tum quia in ea Vigilia excluditur tantum à Rubricis Officium paruum B. Virginis: & addit, prudentissimè potius esse recitandum pridie Vesperti, vbi est consuetudo, quæ certè non tollitur à Rubricis Breuiarij in Officio Defunctorum. Cui tamen respondeo, in Breuiar. M. S. & 1550. expressè prohiberi Officium Defunctorum à Completorio pridie Vigiliæ Natiuitatis cantato. Et ad primam rationem dico, equi-

æquiparari, & præcedere Officium dictæ Vigiliæ, si comparetur cum Fes-
so quolibet nouem Lectionum: ad
alteram, ibi non excludi Officium
B. Virginis cum particula restrictiua
tantum; sed omitti de Officio Defun-
ctorum id præscribere, quod præscri-
ptum iam fuerat de Officio paruo
B. Virginis. imò non fuit necesse aliud
decernere, sumpto argumento à for-
tiori, vt diximus, si excluditur Offi-
cium B. Virginis, ergo multò magis
Defunctorum.

15 Acedamus ad horam recitandi
huius Officij. Et Vesperæ quidem re-
citari debent post Vesperas etiam Festi
Duplicis, si Feria sequatur, vt in Bre-
uiar. M.S. & 1550. Et sacra Rituum
Congregatio 23. Maij 1603. pro pri-
ma die mensis, si hæc sit libera à Festo
nouem Lectionum, decreuit, Vesperas
Defunctorum recitandas esse vltima
die præcedentis mensis, licet ea sit fe-
stiuæ de præcepto; vt populus frequens
post auditas Vesperas Dominicæ, vel
Festi, audiat statim & Vesperas De-
functorum pro Suffragijs generali-
bus: sicut in Dominicis Aduentus &
Quadragesimæ fieri solet in Vesperis
pro Officio Defunctorum, sequenti
Feria secunda persoluendo. Qui ritus
mihi placeret quàm maximè, in ijs
etiam Regularium Ecclesijs, in quibus,
vt Regulæ, qualibet Feria 2. vel
alia non impedita, solet singula Heb-
domada recitari Officium pro De-
functis fratribus, consanguineis, &
benefactoribus. Defunctis autem vti-
lius esset; quia contingere potest, vt,
dempta Feria 2. reliquæ Feriæ sint
impeditæ Festis nouem Lectionum, &
sic in ea Hebdomada non dicatur
Officium.

16 Matutinum verò Defunctorum

post Laudes diei recitatur in Breuiar-
io M.S. & 1550. Cui Rubricæ inhæ-
rendo sacra Rituum Congregatio pro-
hibuit, in Festo Sanctorum omnium
cantari Matutinum Defunctorum ves-
peri, & iussit recitari in ipsamet die
Commemorationis omnium Fidelium
Defunctorum post Laudes diei, 1. *Se-
ptemb. 1607.* Episcopis autem tantum
conceditur, vt in die Festo Omnium
Sanctorum possint in suis Ecclesijs re-
citare cum Clero suo Matutinum De-
functorum, vt dicitur in Cærim. *Epi-
scop. lib. 2. cap. 10.* ea certè de causa,
vt sequenti manè liberiores sint ad
Missam solemniter cantandam pro
Defunctis; quæ causa satis apertè si-
gnificatur initio prædicti capituli.

17 Consuetudo tamen illa Regu-
larium recitandi Matutinum Defun-
ctorum vesperi post Completorium
pro die sequenti, non videtur impro-
banda, si de Officio ex vi Regulæ aga-
tur; neque etiam ex vi Rubricarum, in
quibus dicitur: *Nisi alia sit consuetu-
do Ecclesiarum.*

18 Restat vltimò dicendum de
obligatione ad hoc Officium recitan-
dum: hæc autem nulla est, excepta
Commemoratione omnium Defun-
ctorum, de qua diximus *sect. 7. c. 13.
pagina 171.* nulla, inquam, est, sol-
uente nos Pio V. in Bulla Breuiarij
ab antiqua obligatione, & ab omni
peccato; exhortante tantum, & In-
dulgencia centum dierum pro vna-
quaque vice ad præscriptum Rubrica-
rum proposita, alliciente. Ex quo Na-
narrus rejicitur, qui ante Pium V. *de
Orat. cap. 10. num. 4.* docuerat, Offi-
cium Defunctorum certo die præscri-
ptum in Breuiario esse partem Hora-
rum Canonicarum.

19 Quòd si aliunde oriatur obliga-

B b tio

tio recitandi Officium Defunctorum, puta, ex voluntate testatorum; in ijs quidem diebus, quibus conceditur Missa de Requiem (qua de re in primo Tomo diximus pag. 11. & 12.) absque dubio recitari poterit.

20 In alijs verò diebus, in quibus prohibetur Missa de Requiem, adhuc tamen recitari poterit (exciperem Festa primæ & secundæ classis, & triduum maioris Hebdomadæ postremum) etiam in Choro: quia dispar est ratio inter Missam & Officium Defunctorum. illa namque suppleri potest cum Missa de die, eo modo quo docuimus in primo Tomo pag. 223. à n. 19. & seqq. non autem Officium cum Officio de die: vel præter cantatam Missam de die in Collegiatis, potest cantari altera de Requiem, vt Romæ fit quotidie in Ecclesia S. Petri. Festum autem, etiam de præcepto, ex minùs solemnibus, non impedit recitationem huius Officij, vt patet ex dictis supra num. 10. 15. & 17. maximè si adsit Ecclesiarum consuetudo.

21 Pius itaque V. tam in Bulla quàm in Rubricis loquitur de Officio Defunctorum ex communi intentione Ecclesiæ pro Suffragijs generalibus recitando in Choro, remittens antiquam obligationem illud sæpiùs recitandi, & quotidie, vt olim, in Quadragesima; tum præscribit eos dies, quibus illud idem congruentius recitari vel omitti debet: non autem excludit obligationes proprias ex testamentis Defunctorum rationabiles.

22 Si tamen accidat in his obligationibus aliqua necessitas ex causa rationabili reducendi, aut commutandi, aut eas moderandi, ad tempus, seu in perpetuum, declarauit sacra Tridentini Concilij Congregatio Sess. 25. cap. 4.

posse Episcopos in Synodo, & Regularium Superiores in Capitulis Generalibus circa hæc Officia decernere quidquid magis expedire iudicauerint, ea commutando in Missas, &c. si ante Concilium ea fuerint imposita, quod postremò à nobis additum eadem sacra Congregatio significare visa est in Decretis de celebratione Missarum sub Urbano VIII. 21. Iunij 1625. §. Ac primo. vbi, dum prohibet reductionem Missarum post Concilium, non ante illud, indicat apertè, eam fuisse mentem sacri Concilij, de qua dubitabant Doctores. Falsus Moneta noster de Commut. ult. vol. quæst. 11. conclus. 4. num. 367. & seq. de his Officiorum commutationibus agit. hoc loco hæc satis.

De Psalmis Gradualibus.

CAP. III.

FACIAMUS gradum, ordine Breuiarij, ad Psalmos Graduales, qui dicuntur Canticum graduum & ascensionis, ex vi vocis Hebrææ *Amahaloth*. Et Græci quidem, Theodoretus & Euthymius, docent, Cantica hæc intelligenda esse ad iteram de ascensione Iudæorù à Babylone in Ierusalem, Spiritu sancto per eo David præcinente calamitatem eorum, & libertatem. Alij, è quibus Durand. lib. 5. cap. 2. malunt esse compositos hosce Psalmos, vt canerentur in ascensione quindecim graduum Templi Salomonis: tot enim fuisse affirmat S. Augustinus Tract. in Psalm. vltimum, cui Lyranus subscribit; & significant ascensiones Electorum in Deum per quindecim gradus. Septenarius enim veteris Testamenti est, octonarius noui Testamenti est numerus, ex Am.

Ambros. *Enarr. 2. ad Horontianum*: quasi dicantur Electi per scalam præceptorum Veteris & noui Testamenti ascendere ad Deum. & de his fortasse gradibus dicebat Salomon *Eccles. 11. Da pariem septem* (Græcè est casus Dativi) *necnon & octo.*

2 Hieron. *in locum Ecclesiaste*, putat septem & octo Psalmos Graduales veteris & noui Testamenti indices esse: vt enim quondam per illorum numerum canebatur Deo, ita per vtrumque Testamentum modò cantantur laudes eidem Deo. Quinque etiam sunt sensus hominis, per quos animus ad Deum trinum ascendit; & ideo diuisi sunt inter quinos.

3 Radulphus *Propos. 21.* meminit, & notat, primos quinque dici pro Defunctis; alios quinque pro nobis ipsis, & amicis; postremos quinque pro omnibus fidelibus: & quadrat ordo hic ascendentibus, iuxta *Psal. 83. Adscensionem in corde suo disposuit in valle lacrymarum*, id est, Purgatorij. Nam à Purgatorio Defunctorum eleuamur ad purganda propria peccata, de quibus in secunda Oratione agitur: deinde ad vnionem cum Deo, quem toto corde perquirimus in tertia Oratione; ita vt in secundo ordine Psalmorum declinantes à malo, in tertio faciamus bonum; in quibus tota iustitia consistit.

4 Robertus Card. Bellarminus *in suo aureo libello de Ascensionibus in Deum*, ad instar horum 15. Psalmorum constituit quindecim gradus, quibus ascendas ad Deum; quorum ordo paululum mutatus triplici Gradualium ordini, meo iudicio, respondet optimè: si nimirum in primis quinque Psalmis mediteris corruptibilia, terram, aquas, aërem, ignem, & mixta; in alijs quin-

que scruteris cœlestia corpora, hominem, animam eius rationalem, Angelicam naturam, & Diuinam essentiam: in tertio Psalmorum ordine contempleris Dei potentiam, theoreticam sapientiam, practicam eiusdem misericordiam & iustitiam, quæ singula omnia prosequitur ille in dicto libello.

5 Si tibi placeant magis sanctissimi Rosarij mysteria, ea distribue hoc modo: vt, quæ sunt doloris, primo ordini cum *Requiem* pro Defunctis tribuas; quæ gaudij, secundo ordini; quæ gloriæ, tertio adscribas.

6 Nam primi quinque Psalmi vnicam habent conclusionem: *Requiem aeternam*, &c. alij habent quisque suam cum *Gloria Patri*; quia pro Defunctis orantes abstinere solemus à glorificatione Trinitatis, vnicam & aeternam eis requiem desiderando, vt eisdem, post quinque sensuum in Purgatorio purificationem, in quibus deliquerunt, eadem aeterna requies tribuatur. Deo autem danda est gloria in ascensu nostro, siue declinemus à malo, siue faciamus bonum; de quibus in 2. & 3. agitur Psalmorum ordine Gradualium. Vltima Oratio habetur in Liturgia Græca S. Petri pro Collecta Missæ.

7 Dicuntur autem in Ferijs quartis Quadragesimæ, latius sumpto vocabulo Quadragesimæ, ita vt includatur Feria 4. Cinerum, in qua etiam dicuntur hi Psalmi; Pio V. ita limitante, ante quem quotidie in Quadragesima recitabantur. Ante Matutinum dicuntur de more antiquo, ex Radulph. *Propos. 21.* in Brev. M. S. & in 1550. & ante Officiam paruum B. Virginis, quod fit vnum cum Officio maiori, ex P. Ruiz *in Cerimoniali*; vt nimirum

per octo quosque dies ab initio ieiunij, ascensiones in corde nostro disponamus de virtute in virtutem, donec ad Christum in Cruce exaltatum perueniamus, quem in Hebdomada maiori contemplamur.

8 Omittitur in ipsamet maiori Hebdomada; cum ibi militet eadem ratio, qua omittitur Officium paruū B. Virginis & Defunctorum; & omittuntur in Festo nouem Lectionum, ratione Festi, vt ait Radulph. *loco cit.*

9 Nulla nunc est obligatio, ex Bulla Pij V. qui proponit recitantibus Indulgentiam quinquaginta dierum; si nempe recitent in Ferijs quartis Quadragesimæ, siue in Choro, siue extra Chorum eos recitent, & absoluit Clerum ab antiqua obligatione. Si adest consuetudo eos recitandi in Choro, stetur legitimæ consuetudini; sicut etiam de Hora recitandi, de qua *cap. sequenti num. 6.*

De Psalmis Pœnitentialibus.

C A P. I V.

Psalmi Pœnitentiales, qui scilicet ad pœnitentiam nos mouent, sunt numero septem: & videntur fuisse in vsu ante S. Augustinum, qui morti proximus eos lectitasse fertur; neque tamen auctor idem ipse perhibetur. Ordo Romanus eorum meminit in *Feria 4. Quadragesima in capite ieiunij.* Cassiodorus docet, septem esse, quia totidem modis remittuntur peccata nostra, Baptismo, passione martyrij, eleëmofyna, dimittendo alijs, conuertendo alios, abundantia charitatis, & pœnitentia. Hæc ille.

2. Innocentius III. iussit eos recitari in Quadragesima, ex Radulph.

Propos. 21. quia tempus est opportunum ad pœnitentiam.

3 Ferie sextæ assignati fuerunt in Quadragesima à Pio V. cum & hi quotidie recitarentur in eadem: vnde ordine Fierarum seruato, sexta Feria sequente quartam, Pœnitentiales locum habent in Breuiario post Graduales. Minor est etiam Pœnitentialium numerus quàm Gradualium.

4 Absolutè incipiebantur, ex Radulph. *loco citat.* sed in Breuiar. M.S. & 1550. præmittitur Antiphona, *Ne remiscaris.* &c. sumpta de Tobie libro. Quilibet Psalmus concluditur cum Trinitatis glorificatione solita, à qua speratur diuina gratia per pœnitentiam; gratia verò dicitur gloria Dei, *Rom. 3.*

5 Recitantur post Laudes diei, dicto *Benedicamus Domino, & Deo gratias,* vt habetur etiam in M.S. & 1550. & ante Primam; quia iustus in principio (diei) accusator est sui: sed Radulphi tempore dicebantur post Primam, in qua Confessio fit peccatorum.

6 Quòd si consuetudo detur aliqua antiqua & inueterata recitandi in Choro Psalmos Pœnitentiales in Ferijs v. post Completorium in Quadragesima, & in Ferijs tertijs Psalmos Graduales; sacra Rituum Congregatio declarauit, eam retineri posse, vt in vna Laudensi respondit 2. *Augusti 1603.*

7 Congruittamen multò magis Feria sexta, in qua peccauit Adam, & mortuus est Christus eadem die.

8 Non in Festo nouem Lectionum. Quid enim peccatoris tristitia cum festiuitate Beatorum? nec in Parasceue, Feria sexta maioris Hebdomadæ, vt dictum est de Officio Defunctorum.

9 Litanæ, quæ habentur post Psalmos Pœnitentiales, demptis aliquibus Sanctis de novo additis, eadem sunt quæ in Ordine Romano in *Benedictione Ecclesie*; non tamen ante sanctum Hieronymum eas fuisse in usu, sentit Walafrid. *de Rebus Eccles. cap. 28.* quod intellige apud Romanos; nam in Ecclesia Neocæsariensi eas adhibitas esse, scribit sanctus Basilius *Epistola 63.*

10 In Breuiarijs M. S. & in edito 1550. plures Sancti recensebantur, & petitiones diuersarum rerum multò plures erant, eæ scilicet quibus additur, *Te rogamus, audi nos.* Pius autem V. selegit nobiliores Sanctos, & ad sufficientem numerum petitiones redegit: quibus non debet fieri vlla additio, inconsulta sancta Sede Apostolica, nec etiam Patronorum loci; & præsertim, quando dicuntur Litanæ ex præscripto Breuiarij Romani in Rogationibus, & in Ferijs sextis Quadragesimæ; quia Pius V. prohibuit in Bulla omnem additionem. Fortè in alijs casibus addi poterant ab Episcopis, puta in quibusdam necessitatibus populorum, sicut adduntur in Rituali Romano varia, *A peste, fame, & bello,* & eiusmodi, ob varios casus. Neque Paulus V. videtur prohibuisse in Rituali Romano additionem, ex causa rationabili: sed sacra Rituum Congregatio die 22. *Mar- ty 1631.* respondit Canonicis Cathedral. Rbergiënsis, non posse inferi alios Sanctos in Litanijs, præter descriptos, etiam tempore pestis, quo ij petebant facultatem addendi Sanctos Titulares & Patronos ciuitatis: multò minùs inuocandi erunt in Litanijs ij qui nondum sunt canonizati, ex Glossa *cap. unico de Reliq. &*

venerat. Sanctorum. in 6. §. Sedes Apost. ver. Hoc eodem. quam sequitur Bellarmin. *de Sanctorum beatitudine cap. 10.* imò neque priuatim recitando Litanias, vt docet Sanchez *in Summ. lib. 2. cap. 43. num. 5. & sequentibus.*

11 De Domino Apostolico, id est Papa, omnes Litanæ meminerunt. Dominus enim idem est ac Dominus; sed vocabulum Dominus terroris esse, non reuerentiæ, existimabant antiqui, ait Panuinus *de Interpret. vocum obscur.* qui & Apostolicus dictus est, tamquam Successor Petri Principis Apostolorum, vt ait Rupert. *lib. 1. de Diu. Offic. cap. 27.* Vacante Sede, petitio hæc de Domino Apostolico omitti debet, vnà cum Versu post Psalmum in Precibus, *Oremus pro Pontifice nostro N.* & Oratione de eodem; quia non est, si vacat Sedes: nam & in Canone, Sede vacante, iubemur tacere nomen Pontificis, & vocem ipsam.

12 Psalmus post Litanias erat alius, Orationes item longè plures quàm hodie, ex Radulpho, à quo indicatur esse vltima Oratio, quæ item apud nos est vltima. Pius V. tamen nihil mutauit, sed omnia à Breu. edito 1550. in suum transtulit Breuiarium, excepto Litaniarum fine, quem prorsus accepit à Breuiar. M. S. Habentur in Sacramentario Gregoriano Orationes hæc, *Deus, cui proprium est misereri; Ineffabilem; Deus, qui culpa offenderis; Exaudi quæsumus Domine; Deus, a quo sancta desideria; Vre igne; Fidelium; & Omnipotens,* quæ ibidem dicitur esse S. Augustini; sed habentur sparsim in citato libro.

13 Quòd si Litanæ separatim à Psalmis Pœnitentialibus dicendæ sint,

dicto ad Laudēs diei *Benedicamus Domino, Deo gratias*, statim eā dicuntur: nam *Fidelium anima*, pro fine Laudum, dicitur in fine Litaniarum, & utriusque deseruit.

14 Nulla est obligatio extra Chorum recitandi septem Psalmos prædictos, absolvente nos Pio V. in Bulla Breuiar. ab omni peccato, & obligatione de hac re; qui concedit Indulgentiam quinquaginta dierum qualibet vice recitantibus eisdem iuxta Rubricas Breuiarij. in Choro, si consuetudo vigeret eisdem recitandi, conferuetur.

15 Pro Litanijis separatim dicendis nulla est Indulgentia; sed obligatio in Litanijis maioribus & minoribus. qua de re vide *Sectionem 6. cap. 16. num. 3. pagina 128.*

16 Communior vsus Ecclesiarum Urbis est, quod (excepto Sabbato sancto & Vigilia Pentecostes) Cantores & Chorus eas dicant alternatim: in Litanijis maioribus, ad distinctionem à minoribus, alicubi Chorus reperit quæ Cantores integrè dicunt, vt in Sabbato sancto. qua in re standum est locorum consuetudini, & longior Processio congruè id requirit.

*De Ordine Commendationis
animæ.*

C A P. V.

1 **M**agni momenti, vnde pendet æternitas, est exitus animarum de suis corporibus; & idè cuiusque Sacerdoti, nedum Parocho, datur facultas commendandi animas Deo in hora mortis, & in transitu earumdem animarum. Vt autem quilibet Sacerdos ad manum habere queat, necessitate

præsertim vrgente, & Rituali (quod Parochorum est) deficiente, ad eam Breuiarij additus est Ordo Commendationis animæ. extat in Breuiar. M. S. Vfus autem commendandi animas in eorum recessu est antiquior S. Gregorio, qui de eo meminit *Homilia 18. Euangel. 37.* Et de S. Ioanne Eleëmolyario ad morientes ventitante scribit Metaphr. *in eua. Vita*; à quo agonizantes, vt patet, benedicebantur: nam hic ritus Episcopalis benedictionis in obitu fidelium ante annum 840. erat in vsu, scribente Annonio *libro 5. cap. 19. de Gestis Francorum*, quod Ludouicus Pius Imperator moriens Diogenem Episcopum Metensem accersit, & ab eo benedictionem petit. Vnde S. Carolus Borromæus obtinuit à Gregorio XIII. *die 30. Decemb. 1580.* facultatem omnibus Episcopis Prouinciæ Mediolanensis concedendæ Indulgentiæ ægrotos, quos vel ipsi, vel eorum nomine alij visitauerint; tum vt ægroti benedictionem Episcopi diligentius procurent; tum verò etiam, vt ea reddatur ægrotis utilior.

2 Concordat noster Ordo cum antiquis M. S. excepta mutatione aliquorum Sanctorum in Litanijis breuius: quæ breues esse debuerunt, vt, discedente anima, sequentibus precibus magis proprijs eam Domino commendemus.

3 In Rituali Pauli V. præscribitur commendanti animam, vt induat Superpelliceum & Stolum violaceam, aspergat locum & infirmum Aqua benedicta, dicens: *Asperges me, &c.* & imaginem Crucifixi ægroti tradat osculandam, de quibus meminit Alcuinus *cap. antepenultimo*, vbi etiam monet,

monet, esse legendas ante morientem Christi Passiones ab Euangelistis scriptas. Et hic ritus quidem est antiquus legendi Passionem Christi coram morituris, ex Actis sanctæ Marthæ Virginis, quæ sibi legi, dum obiret, eandem curauit.

4 Oratio illa, *Compendo te omnipotenti Deo*, &c. tota ad verbum Epistola est, quam Petrus Cardinalis Damiani scripsit amico suo morienti: quæ habetur initio *Tom. tertij Operum eiusdem*, reponenda in *Tom. 1. lib. 8. Epist. 15. num. 150.* Quod item hoc loco dicitur de tribus atrocissimis tormentis S. Theclæ, illud confirmat Baron. in *Not. Martyrol. 23. Septembris*, & enumerat ignes, theatrum, & bestias, citatis SS. Patribus; sed non explicat, quodnam in teatro passa sit tormentum distinctum à beitiarum faucibus. In *Annalibus anno 47.* explicat, eam tauris alligatam fuisse, vt diceretur. Nominati verò Theclam in agone mortis, sanctus Cyprianus indicat *Oratione pro Martyribus*, & in *Oratione in die passionis*; quem secuti sunt in hoc eodem ritu SS. Terentius, & socij, tum alij, vt scribit Baron. loco cit.

5 Ceterùm fax cum Cruce, præter lectionem Passionis Christi, mirificè iuuant in agone constitutum, ex instituto Apostolico; quæ affuere in obitu sanctæ Marthæ Hospitæ Christi, vt refert sanctus Antoninus *par. 1. tit. 6. cap. 20.* De Crucis effectibus coram moriente agit Tobias noster *par. 1. cap. 66. circa finem.*

6 Resp. *Sabuenite Sancti Dei*, est antiquum, & habetur in Antiphonario sancti Gregorij.

De Benedictione mensæ & Itinerario Clericorum.

C A P. V I.

1 **Q**Uæ frequenter vsurpare decet Clericum in genere precum, ea collecta sunt in calice Breuiarij pro vsu faciliiori totius Cleri. Inter hæc Benedictio mensæ, quæ manè fit & vesperi, opportunum hoc loco habet locum.

2 Originem habet à Christo, qui benedixit, antequam panes quinque distribueret turbis; & in vltima cæna benedixit, fregit, &c. Post cænam eandem Hymnum dixit, *Matth. 16.* id est Psalmum 113. *In exitu Israël de Aegypto*, vt docet Baron. anno 34. ex Rituali Hebræorum in Paschali cæna, quo, morem aliorum secutus, vsus esse creditur Dominus noster.

3 Si antiquiora quæramus, 1. *Reg. 9.* vbi legimus, *Benedicit hostiæ*. Chaldaus legit, *Benedicit super cibum.* & Daniel item *c. 14.* laudato Deo comedit cibum. Post cibum verò extat præceptum de gratiarum actione *Deut. 8. num. 10.*

4 Apostoli igitur imitati Christum docuere posteros Benedictionem mensæ, vt Paulus Timotheum *1. ad eundem cap. 4.* vt exponit locum illum *Turrecrem. cap. Non liceat. Dist. 44.* S. Athanas. *de Sermon. Vrgin.* Vbi, inquit, federis ad mensam, & inceperis frangere panem, ter eum consignans (hoc est signo Crucis) his verbis gratias age: *Gratias agimus tibi, Pater noster.* & cum surrexeris à mensa, rursum gratias agendo trinis vicibus dicas: *Miserator & misericors Deus escam dedit timentibus se. Gloria Patri, & Filio, & Spiritu sancto.*

5 Inter

5 Inter Latinos S. Hieronymus ait *Epistola 22. ad Eustochium de Custod. Virginit.* nec cibi sumantur, nisi oratione premissa; nec recedatur a mensa, nisi referatur Creatori gratia. meminit & Rabanus *de Instit. Cleric. lib. 2. cap. 10.* vbi habetur *Verf. Edent pauperes, &c.*

6 Eius omissio peccatum est veniale, ex Nauar. *de Orat. cap. 18. num. 43.* valet enim ad abigendos daemones, & ad continentiam nostram in cibo & potu, vt ait Chryostomus *de Fide Anna;* & ad laudandum Deum pro presentibus & futuris bonis, ex Basil. *Epistola 1.* item ad delenda peccata venialia gastrimargia, ex Chryost. *in Psalm. 42.* Iulius Nigronus *Tract. ascetico 7. cap. 1. Incitamento 5.* citat Geminianum, qui in *cap. Non liceat* obligat Clericos sub mortali ad Benedictionem mensae, contra communem tamen opinionem; vt vel ex hoc videas, eam non esse negligendam.

7 Porro formula in Breuiario tradita tum benedicendi, tum gratias agendi, cum auctorem non habeat, & in antiquissimis reperiatur Breuiarijs, sua antiquitate auctoritatem sibi conciliat maximam. Clemens *lib. 7. Apostolic. Constitut. cap. 48.* meminit Orationis in prandio distincte: in caena vero, quae apud antiquiores ieiunio dedita erat magis in vsu quam prandium, Versus ille dicebatur: *Edent pauperes, & saturabuntur, &c.* imò S. Hieronymus *in Marc. 14.* vbi de Hymno Saluatoris disputat, docet illum vsurpasse pro Hymno eundem Versum, *Edent pauperes, &c.* ex *Psalm. 21.* qui de Passione est totus. Alter Versus, *Memoriam fecit mirabilium suorum, &c.* quo nos vtimur, habet auctorem, vt

suprà dixi, Athanasium. Oratio, *Benedic Domine nos, &c.* habetur ferè tota in libro Sacramentorum Grinfoldi Abb. *num. 126.*

8 Solemus ad ea verba praedictae Orationis, *Domine nos,* signare Cruce nos ipsos; & ad sequentia verba, *hec tua dona,* signare cibos Cruce, ne in pe acceptio ritu ab antiquis, qui & ante cibum signabant se signo Crucis, ex Tertullian. *lib. de Corona milit. c. 3,* & signabant ipsos cibos, ex Athanas. *supra citato.*

9 Geminatur initio vox *Benedicite, Benedicite:* quasi inuicem hortentur nos ad benedicendum Domino, ex Duran. *lib. 4. cap. ultimo.*

10 Mutatio Versuum pro varietate Festorum, sicut & Psalmorum, est opportuna, ab Hebraeis deducta & Hebraeorum Ritualibus, ex Baron. *anno 34.* Fit autem mutatio regulariter à primis Vesperis Festi, si caenatur; quia à primis Vesperis incipit Festum, cessatque mutatio, vt in Rubricis Breuiarij. hoc est: Versus de Natiuitate Domini dicuntur hodie in postrema recognitione Breuiarij vsque ad caenam exclusiue in Vigilia Epiphaniae: Versus de Epiphania, vsque ad caenam inclusiue diei Octauae: Versus de Paschate, vsque ad caenam exclusiue Sabbati in Albis: Versus de Ascensione, vsque ad caenam inclusiue Feriae 6. post Octauam Ascensionis: Versus de Pentecoste, à caena, quae fit in meridie Vigiliae eiusdem (quia Missa Vigiliae habet omnia quae sunt propria Festi) vsque ad caenam Feriae 6. Quatuor Temporum: nam in Sabbato post Nonam terminatur tempus Paschale. In triduo Hebdomadae maioris dicuntur Versus vt in Breuiario.

11 Dubitarunt aliqui grauiſſimi vi-
ri, An in benedictione mensæ infra
Octauam Paschæ nihil aliud adden-
dum sit Verſus, *Hæc dies, &c.* cum in
Rubrica habeantur hæc verba, *Dicitur
tantum Verſ. Hæc dies.* sed facile re-
spondetur, ea omnia dici quæ in pri-
ma Benedictione dicuntur, excepto
Verſu & Psalmo proprijs Festi Pascha-
lis, iuxta præcedentem Rubricam,
§. *Prædictus modus, &c.* Verſus autem
solent in alijs Festis & temporibus,
tum in prandio, tum in cœna multipli-
cari; neque qui dicitur ante mensam,
dicitur seu repetitur post mensam.
Solum Paschale Festum hoc habet,
vt non varientur Verſus; sed vnus
& idem tantum dicatur ante, & post
mensam repetatur, *Hæc dies.* Et hic est
sensus eorum verborum, *dicitur tan-
tum.* Quæ particula *tantum*, vt dubia,
idcirco delecta est in recognitione po-
strema Breuiarij.

12 Ante Orationem, quæ dicitur
post mensam, *Retribuere dignare, &c.*
non præponitur *Oremus*; quia non
est propriè Oratio, vt patet ex conclu-
sione, quam non habet, *Per Chri-
stum Dominum nostrum, &c.* & Cle-
mens VIII. clariorem Rubricam de
hac re adiecit, quæ in textu Pij V.
desiderabatur.

13 Inter hæc benedicitur Lector,
vt ad mensam legat, qui in triduo Heb-
domadæ maioris non dicit, *Iube Dom-
ne,* nec in fine, *Tu autem Domine,* ob
causas à nobis allatas *Sectione sexta
cap. 13. num. 11. pag. 123.* Quæ etiam
omittuntur vesperti ad ientacula brevia
in diebus ieiuniorum: in quibus,
qui benedicit, aut gratias agit, multa
omittit de communi Benedictione,
aut gratiarum actione. qua in re abun-
dat quisque in sensu suo, & variæ

sunt formula: Regularium. Rubricæ
Breuiarij nihil præscribunt de hac re;
vt intelligamus, ientacula vespertina
in diebus ieiuniorum concedi secun-
dum indulgentiam, non secundum
imperium; & integrum ieiunium
Ecclesiasticum non admittere, nisi
vnicam comestionem, quæ in Breuiar-
io vocatur cœna, ad quam adhiben-
tur Benedictio, & gratiarum actio
cœnæ assignata.

14 De lectione verò quid dice-
mus? Augustinus dicitur auctor le-
ctionis ad mensam à Gemma libro 2.
cap. 63. vt mentes cum corporibus
reficiantur. Iussu fuit ad mensam
Episcoporum ab Eusebio Papa, vt
in Epitome Conciliorum; deinde ad
mensam Sacerdotum à Concil. Nan-
netensi, & Tolet. III. cap. 7. à Grati-
ano relatis *Dist. 44.* Origenis tempore
fuisse in vsu hanc lectionem, tradit
Hieronymus in *Epistola 18. ad Mar-
cellam.* In Cœnobijs Regularium
adhibitam fuisse scribit Basil. in *Reg.
bren. Interrogat. 180.*

15 S. Bernardus à Radulpho ci-
tatus *Proposit. 11.* curabat legi in
Refectorio libros sacræ Scripturæ,
qui non leguntur in Choro; & post
libros Machabæorum legi quatuor
libros Euangeliorum, dimissis seu
omissis Passionibus: quod postre-
mum, meo iudicio, est maximè no-
tandum, & ad maiorem Domini-
cæ Passionis reuerentiam obseruan-
dum videtur, ob auctoritatem tanti
Patris.

16 Itinerarium post Benedictio-
nem mensæ ad vsum Cleri colloca-
tum est in fine Breuiarij; cuius au-
ctor est incertus, neque reperitur in
antiquis Breuiarijs. Habetur autem
paulò longius pro itinere Prælatorum

in Pontificali antiquo, cum Cantico, Antiphona, Versibus, & Orationibus, vna mutata, & altera anticum addita, vt ferè idem sit cum nostro Clericorum Itinerario. Porro Antiphona, Canticum Zachariæ, Preces, & Orationes, quarum vltimæ

duz diuifim habentur in Sacramentorum libro sancti Gregorij, sunt itineri cuicumque faciendò satis accommodatæ. Conuenit autem Clerico semper orare, vt itinere suo perueniat ad Deum. Atque hic finis est Breuiarij Romani.

SECTIO DECIMA.

De Cærimonijs ad Horas Canonicas adhibendis.

HORAE Canonicae vel ab vno, vel à pluribus simul, vel extra Chorum, vel in Choro, vel solemniter, vel minùs solemniter recitari possunt: quibus modis cum peculiare accidant Cærimoniae, de his reliquum est vt breuiter agamus.

SECTIONIS DECIMÆ CAPITA III.

- 1 De Cærimonijs in priuata Horarum Canonicarum recitatione.
- 2 De Cærimonijs Horarum Canonicarum in Choro recitandarum.

- 3 De Cærimonijs Horarum Canonicarum in Choro solemnitus recitandarum.

De Cærimonijs in priuata Horarum Canonicarum recitatione.

C A P V T I.

Conuenienter statur ad Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, quia sunt de textu Euangelico, ad Symbolu item Apostolorum, vt ad fidei confessionem promptiores videamur. Item ad Horarum initia, quibus adiutorium diuinum imploramus, & laudem Deo trino tribuimus. Ad Inuitatorium, ne

segnes videamur, dum alios inuitamus. Ad Hymnos, qui sunt laudes Dei solemniores, inter quos *Te Deum* quoque numeramus. Ad Versus quoque Nocturnorum, & post Hymnos, quia ijs, vt docuimus supra, conuertimur & excitamur in Deum. Ad textum Euangelij ante Homiliam, quod per se patet. Ad Capitula, quæ sunt breues exhortationes maiorum. Ad Cantica, *Benedictus*, *Magnificat*, & *Nunc dimittis*, quæ vocantur Euangelia. Ad Orationes denique omnes, quibus imme-